

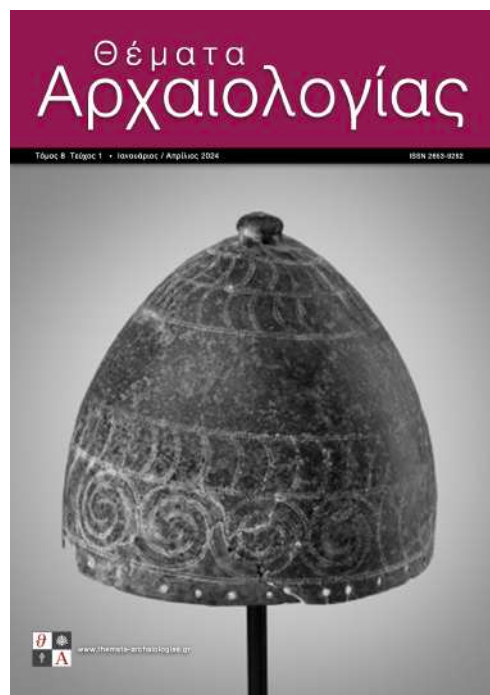
Θέματα Αρχαιολογίας

www.themata-archaiologias.gr | Themes in Archaeology Journal | ISSN: 2653-9292

Ο Νεοϊμπρεσιονισμός στα χρώματα της Μεσογείου. Έκθεση στο Το Ίδρυμα Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή
Συγγραφέας: Δημήτριος Γαρουφαλής (Επιμέλεια)

Ηλεκτρονική διεύθυνση άρθρου (Url): <https://www.themata-archaiologias.gr/wp-content/uploads/2025/04/neoimpressionismos-2024-8-1-118-123.pdf>

© Περιοδικό Θέματα Αρχαιολογίας, τόμος 8, τεύχος 1, Ιανουάριος/Απρίλιος 2024, σ. 118-123

Τα **Θέματα Αρχαιολογίας** είναι ένα, μη κερδοσκοπικό, επιστημονικό περιοδικό που έχει ως αποκλειστικό σκοπό να συμβάλει στην έγκυρη και επιστημονικώς αποδεκτή διάδοση και οικειοποίηση του τρόπου σκέψης και των κατακτήσεων της Αρχαιολογίας και της Ιστορίας της Τέχνης.

Αυτό το άρθρο χορηγείται με άδεια Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές

Ο ΝΕΟΪΜΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ

ΣΤΑ ΧΡΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

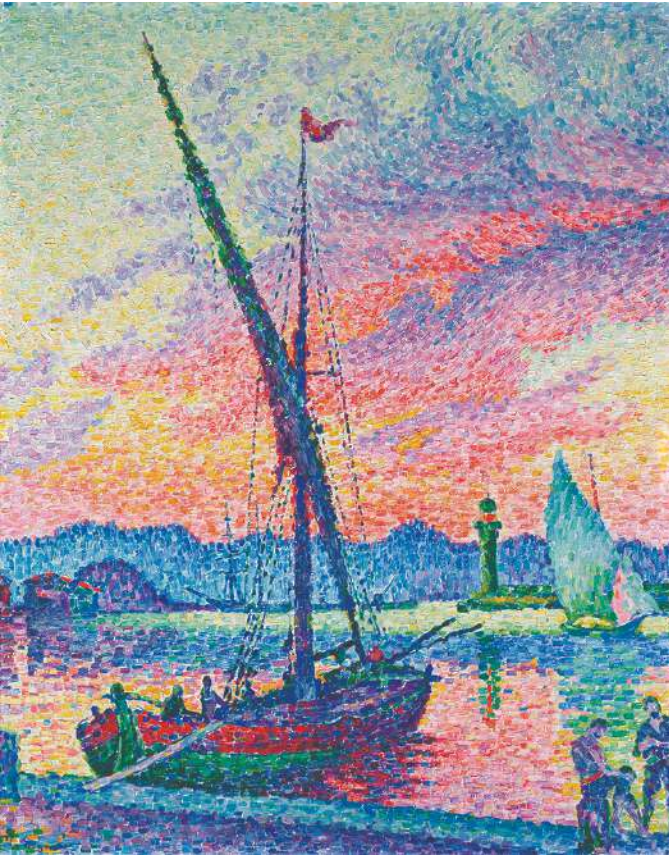

Paul Signac (1863-1935), *Σαιν-Τροπέ. Κρήνη στην Πλας ντε Λις*, 1895. Λάδι σε καμβά, 65 × 81 εκ. Ιδιωτική συλλογή.

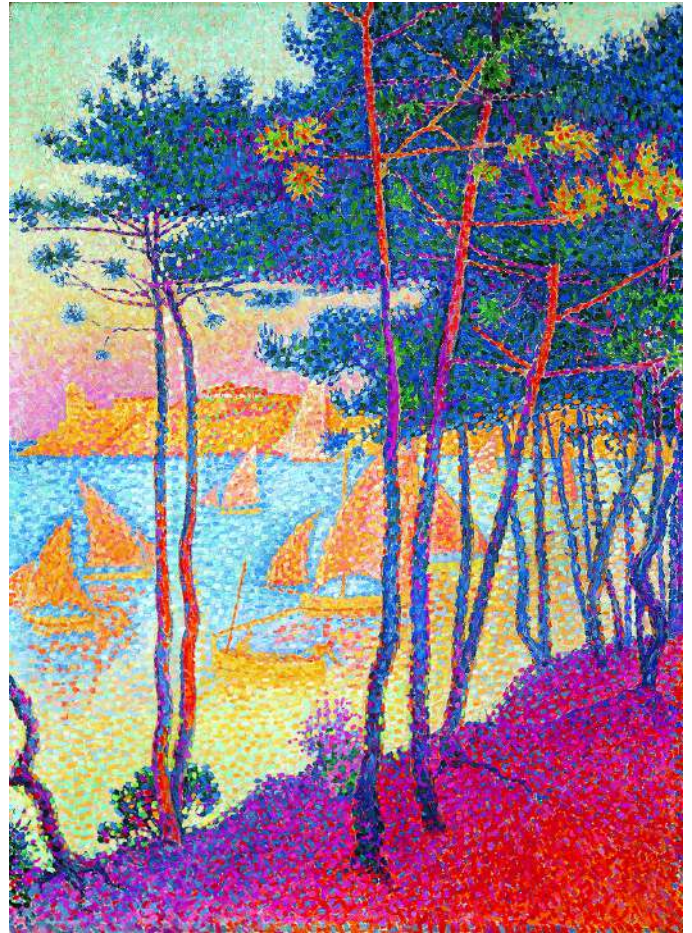
Το Ίδρυμα Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή συνεργάζεται με κορυφαία μουσεία της Ευρώπης και σημαντικούς ιδιώτες συλλέκτες και διοργανώνει, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, ένα ολοκληρωμένο αφιέρωμα στο κίνημα του νεοϊμπρεσιονισμού εστιάζοντας στην περιοχή της Μεσογείου. Η έκθεση είναι υπό την αιγίδα του Γαλλικού Υπουργείου Πολιτισμού.

Ο όρος «νεοϊμπρεσιονισμός» προτάθηκε αρχικά από τον Γάλλο κριτικό τέχνης Félix Fénéon, ο οποίος θέλησε να κάνει τον συσχετισμό με το κίνημα του ιμπρεσιονισμού τονίζοντας παράλληλα, με το πρόθεμα «νέο-», τους διαχωρισμούς ανάμεσα στις δύο τάσεις. Ο όρος επικράτησε έναντι του χαρακτηρισμού *division* («διαίρεση» ή «ντιβιζιονισμός») που υπερασπιζόταν ο Signac, όπως και έναντι του

Paul Signac (1863-1935), Σαιν-Τροπέ. Το τρεχαντήρι, 1905.
Λάδι σε καμβά, 81 × 65 εκ. Ιδιωτική συλλογή, Παρίσι.
Ευγενική παραχώρηση Galerie de la Présidence, Παρίσι.

Paul Signac (1863-1935), Ιστία και πεύκα, 1896.
Λάδι σε καμβά, 81 × 52 εκ. Ιδιωτική συλλογή.

όρου «πουαντιγισμός», που άρχισε σταδιακά να εμφανίζεται στις εφημερίδες αλλά κρίθηκε ακατάλληλος από τους καλλιτέχνες του κινήματος καθώς περιέγραφε αποκλειστικά τη διαδικασία (ο συγκεκριμένος όρος ωστόσο χρησιμοποιείται ευρέως μέχρι και σήμερα).

Η έκθεση «Ο Νεοϊμπρεσιονισμός στα χρώματα της Μεσογείου» πραγματοποιείται σε συνεργασία με σημαντικά μουσεία και φορείς της Ευρώπης όπως, μεταξύ άλλων, Musée d'Orsay, National Gallery του Λονδίνου, Centre Pompidou, Musée des Beaux-Arts de Besançon, Musée de l'Annonciade, Musée de Grenoble, Musée national d'archéologie, d'histoire et d'art – Luxembourg και Musée des Arts Décoratifs καθώς και Ευρωπαίους ιδιώτες συλλέκτες. Στην έκθεση παρουσιάζονται έργα των Paul Signac, Henri-Edmond Cross, Maximilien Luce, Théo van Rysselberghe, Henri Matisse, Henri Manguin και Louis Valtat, τα περισσότερα από τα οποία έρχονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

Επιμελήτριες της έκθεσης είναι η Marina Ferretti Bocquillon, Επίτιμη Επιστημονική Διευθύντρια του Μουσείου Ιμπρεσιονισμού του Ζιβερνού (Musée des impressionnismes Giverny) και η Μαρία-Κουτσομάλλη Moreau, Υπεύθυνη Συλλογής του Ιδρύματος Β&Ε Γουλανδρή.

Η έκθεση συνοδεύεται από αναλυτικό κατάλογο σε ελληνικά και αγγλικά, με κείμενα από τις δύο επιμελήτριες καθώς και από τη Διευθύντρια του Αρχείου Signac Charlotte Hellman Cachin.

Διατρέχοντας την έκθεση

Στις 29 Μαρτίου 1891 ο Georges Seurat πεθαίνει αιφνίδια, σε ηλικία 31 ετών. Μετά την απώλεια του θεμελιωτή του Νεοϊμπρεσιονισμού, τα άλλα μέλη της ομάδας, συγκεκριμένα οι Paul Signac, Henri-Edmond Cross, Maximilien Luce και Théo Van Rysselberghe, αισθάνονται ορφανοί. Πολλοί κριτικοί τέχνης και φίλοι ζωγράφοι, μεταξύ τους και ο Camille Pissarro, προλέγουν το επικείμενο τέλος αυτού του καλλιτεχνικού κινήματος, το οποίο ερμηνεύουν, λανθασμένα, σαν ένα εφήμερο και ατίθασο παρακλάδι του ιμπρεσιονισμού. Στην πραγματικότητα, ο θάνατος του Seurat επισφραγίζει μόνο το κλείσιμο του πρώτου κεφαλαίου του Νεοϊμπρεσιονισμού. Ένα δεύτερο κεφάλαιο θα ανοίξει πολύ σύντομα, μακριά από το Παρίσι, στις ακτές της Μεσογείου. Και ο Signac, επικεφαλής πλέον της ομάδας, την οδηγεί προς νέους ορίζοντες, τόσο γεωγραφικούς όσο και καλλιτεχνικούς.

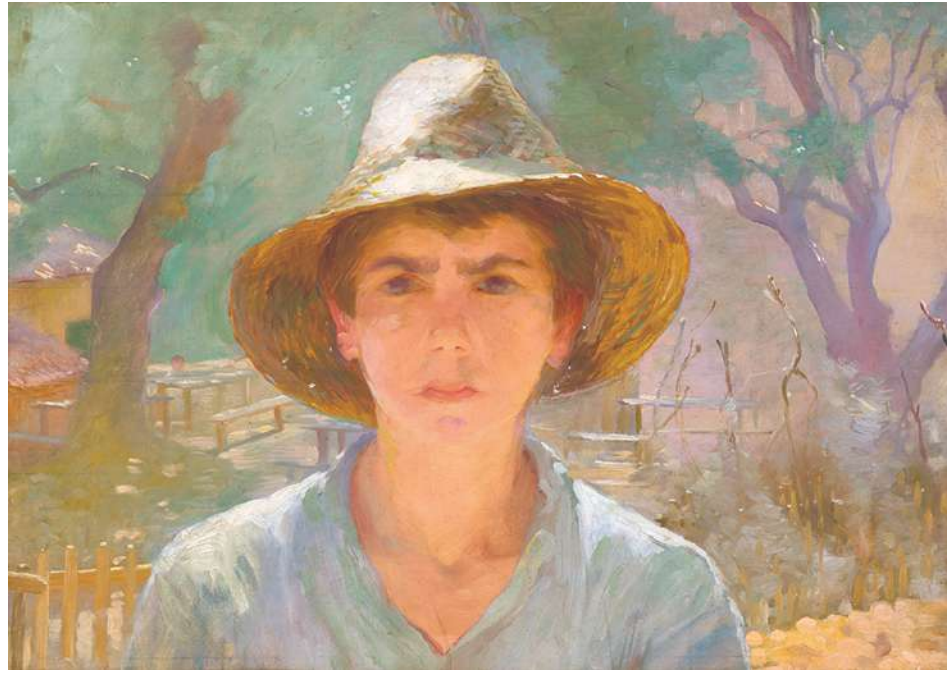

Η παρούσα έκθεση είναι αφιερωμένη στον Νεοϊμπρεσιονισμό όπως άνθισε στα παράλια της Μεσογείου. Παρακολουθεί την εξέλιξη των Signac, Cross, Luce και Van Rysselberghe προς μια ζωγραφική πιο ελεύθερη και πιο τολμηρή. Η παλέτα αυτών των καλλιτεχνών, εραστών των καθαρών χρωμάτων, γίνεται ολοένα πιο σφριγηλή και ζωντανή, απεικονίζοντας με τον πιο εύγλωττο τρόπο τα λόγια συγγραφέων που είχαν περιπλανηθεί πριν από αυτούς σε εκείνη την απόρθητη ακόμη ακτογραμμή: των Guy de Maupassant, Stendhal, Théodore de Banville... Το μεσογειακό κλίμα, που αρχικά το προτιμούσαν άνθρωποι με προβλήματα υγείας, προσελκύει όλο και περισσότερους φίλους της τέχνης που γοητεύονται από μια ζωγραφική βαθιά πλέον ριζωμένη στις αισθήσεις και στην υποκειμενικότητα.

Περνώντας μπροστά από τους πίνακες, ανακαλύπτουμε το Λαβαντού, την Κολιούρ, το Κασσί, το Σαιν-Τροπέ, την Αντίμπ, τη Μασσαλία, την Καβαλιέρ, το Αγκαί, το Αντερό, κατόπιν τη Βενετία και την Κωνσταντινούπολη. Αυτό το ταξίδι μας δίνει την ευκαιρία να ακολουθήσουμε την εικαστική διαδρομή του κάθε καλλιτέχνη. Βλέπουμε έτσι τον Signac και τον Cross να μένουν πιστοί στη νεοϊμπρεσιονιστική τεχνική –ή τον «ντιβιζιονισμό»– μέχρι το τέλος της ζωής τους, σε αντίθεση με τον Luce και τον Van Rysselberghe, οι οποίοι απομακρύνονται σταδιακά από αυτή. Νέοι καλλιτέχνες, όπως οι Henri Matisse, Henri Manguin και Louis Valtat θα πειραματιστούν επάνω σε αυτή την τεχνική με περισσότερη ή λιγότερη ενδελέχεια, αλλά και με μια ανεξαρτησία πνεύματος που προαγγέλλει επερχόμενες επαναστάσεις.

Αναγέννηση στις ακτές της Μεσογείου

Ο πρώτος που ανακαλύπτει τις μεσογειακές ακτές είναι ο Cross, το 1883. Αναζητώντας κάποιο απομονωμένο μέρος που να έχει γλιτώσει από την επέλαση της βιομηχανίας και του τουρισμού, το 1891 εγκαθίσταται στο Καμπασόν, κοντά στο Λαβαντού, και κατόπιν οριστικά στο Σαιν-Κλαιρ. Το 1892 τον ακολουθεί ο Signac, ο οποίος ονειρεύεται να ζει μακριά από το Παρίσι για μέρος του χρόνου και διαλέγει το Σαιν-Τροπέ, ένα μικρό λιμάνι ψαράδων εκείνη την περίοδο, που δεν απέχει πολύ από το Σαιν-Κλαιρ. Τόση είναι η μαγεία που ασκεί στους δύο ζωγράφους εκείνη η προφυλαγμένη ακόμη φύση, ώστε δεν αργούν να πείσουν τους

Henri-Edmond Cross (1856-1910), *Πορτραίτο νεαρού αγοριού*, 1885-1889. Λάδι σε καμβά, 43,5 × 61,5 εκ. Ιδιωτική συλλογή.

Théo Van Rysselberghe (1862-1926), *Ανθισμένη ανθεμής*, 1904. Λάδι σε καμβά, 65,3 × 81,3 εκ. Ιδιωτική συλλογή.

φίλους τους Luce και van Rysselberghe να τους ακολουθήσουν στις θερινές διαμονές τους, οι οποίες θα τους προσφέρουν έμπνευση και ανάπαυση.

Τα έργα εκείνης της πρώτης μεσογειακής περιόδου αποκαλύπτουν μία ομάδα καλλιτεχνών έτοιμη να συνεχίσει τη

Théo Van Rysselberghe (1862-1926), *Ο Paul Signac στο τιμόνι του Olympia*, 1896. Λάδι σε καμβά, 93 × 114 εκ. Ιδιωτική συλλογή.

νεοϊμπρεσιονιστική περιπέτεια, παρά τις δυσκολίες και τις επικρίσεις. Με τον τρόπο του ο καθένας, απομακρύνονται βαθμιαία από τη διδασκαλία του Seurat και αφήνουν να εκδηλωθεί ορμητικά πάνω στον καμβά μια ζωγραφική όλο και πιο υποκειμενική. Έτσι, επιτρέπουν στην ντιβιζιονιστική τεχνική να απαλλαγεί από την κατεξοχήν άκαμπτη πλευρά της και να ξεδιπλωθεί με πρωτοφανές σφρίγος.

Ελευθερώνοντας το χρώμα

Στην επαφή με τον ήλιο της Μεσογείου, πότε ευεργετικό πότε ανελέητο, οι Signac, Van Rysselberghe, Cross και Luce εμβαθύνουν στις εικαστικές αναζητήσεις τους,

**Maximilien Luce (1858-1941),
Το λιμάνι του Σαιν-Τροπέ, 1893. Λάδι
σε καμβά, 73,7 × 91,4 εκ. Ιδιωτική συλλογή.**

προσανατολίζοντας το νεοϊμπρεσιονιστικό κίνημα σε μια ζωγραφική με περισσότερα χρώματα και περισσότερες αντιθέσεις. Η τελεία μεγαλώνει, σε ορισμένες περιπτώσεις γίνεται ψηφίδα και αλλάζει πιο ελεύθερα. Ο Cross και ο Luce δεν διστάζουν να μεταφέρουν αυτή την εξέλιξη στην ανθρώπινη φιγούρα, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο αλληγορικές σκηνές που δεν αργούν να γοητεύσουν πολλούς νέους καλλιτέχνες, μεταξύ των οποίων και τον Matisse.

Η ανακάλυψη των ακτών της Μεσογείου συνεχίζεται με τον ίδιο ενθουσιασμό: Τουλόν, Μασσαλία, Αντίμπ, Βενετία, Κωνσταντινούπολη... Τις πιο χαρακτηριστικές μαρτυρίες της διαρκώς ανανεούμενης έλξης για τον νότο, που καθίσταται ο ιδανικός τόπος για τις μέλλουσες πρωτοπορίες, μας τις δίνει ο Signac. Αλλά η ίδια εκείνη περίοδος σημαδεύεται επίσης από την προοδευτική αποστασιοποίηση των Luce και van Rysselberghe από την ντιβιζιονιστική τεχνική.

Η έλξη προς την ακουαρέλα

Εκείνος που ενθαρρύνει τον Signac να ασχοληθεί με την ακουαρέλα, ήδη από το 1888, είναι ο Pissarro. Θα πρέπει ωστόσο να περιμένει μέχρι το 1892 και την άφιξή του στο Σαιν-Τροπέ για να της αφιερωθεί με πραγματικό ζήλο και ενθουσιασμό. Ο Signac αναδεικνύεται πλέον σε κορυφαίο υδατογράφο, ικανό να απαθανατίζει με σπάνιο ταλέντο τις ομορφιές της στιγμής, στις οποίες έδιναν μεγάλη σημασία οι ιμπρεσιονιστές. Πολύ σύντομα οι ακουαρέλες του, που επέμενε να τις εκθέτει μαζί με τους πίνακές του, προσελκύουν τους λάτρεις της ζωγραφικής. Επιπλέον, η τεχνική της ακουαρέλας τού προσφέρει τη δυνατότητα να ταξιδεύει με ελαφρύτερο εξοπλισμό και να πολλαπλασιάζει τις σπουδές. Επιστρέφοντας στη La Hune, το καταφύγιό του στο Σαιν-Τροπέ από το 1895 και μετά, φιλοτεχνεί τους πίνακες που του εμπνέουν εκείνες οι σπουδές.

Ο Cross θα ανακαλύψει τα θέλητρα της ακουαρέλας στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Χρησιμοποιεί μια «πτυχωτή» πινελιά πολύ διαφορετική από αυτή που εφαρμόζει στους πίνακές του, εκφράζοντας με αυτόν τον τρόπο μια καινούρια ελευθερία, απαλλαγμένη από τους τεχνικούς καταναγκασμούς του ντιβιζιονισμού.

Διάλογος με τους φωβιστές

Το 1905 ο κριτικός Louis Vauxcelles γράφει για τον γαλλικό νότο: «Τράβηξαν όλοι προς τα εκεί, σαν σμάρι αποδημητικών πουλιών. [...] μια μικρή γενναία αποικία ζωγράφων που ζωγράφιζαν και συνδιαλέγονταν σ' εκείνο το μαγευτικό μέρος». Κυρίως χάρη στους μεγαλύτερους τους Signac, Van Rysselberghe, Cross και Luce, οι Matisse, Manguin και Valtat θα ανακαλύψουν με τη σειρά τους τη Μεσόγειο. Πριν από την Κολιούρ –που οι Matisse και André Derain θα μετατρέψουν σε λίκνο του μοντερνισμού– το Σαιν-Τροπέ, η

Paul Signac (1863-1935), *Η κόκκινη σημαδούρα*, 1895. Λάδι σε καμβά, 81,2 × 65 εκ. Musée d'Orsay, Παρίσι.

Καβαλιέρο, το Σαιν-Κλαιρ και το Αγκάι γίνονται τα πεδία πειραματισμού των μελλοντικών φωβιστών.

Στην επαφή μαζί τους, οι νεοϊμπρεσιονιστές τούς προσφέρουν γενναϊόδωρα την ωριμότητά τους ως καταξιωμένων καλλιτεχνών, χωρίς να ακολουθούν αναγκαστικά τις τολμηρές προσεγγίσεις των νεωτέρων τους. Άλλωστε, ο Signac θα απευθυνθεί προς αυτούς με λόγια αποκαλυπτικά για την ουσιαστική επερώση του Νεοϊμπρεσιονισμού στη μοντέρνα τέχνη: «Αυτός ο θριαμβευτής κολορίστας δεν έχει παρά να εμφανιστεί: του έχουμε έτοιμη την παλέτα του».

Ξεναγήσεις & παράλληλες δράσεις

Ξεναγήσεις για το κοινό στην περιοδική έκθεση πραγματοποιούνται κάθε Παρασκευή και Σάββατο, ενώ μια ειδικά σχεδιασμένη διαδραστική ξεναγήση, με τίτλο Καρτ ποστάλ απ' τη Μεσόγειο, υλοποιείται κάθε Σάββατο.

Την Τετάρτη 10 Ιανουαρίου, την πρώτη ημέρα της έκθεσης, οι δύο επιμελήτριες Marina Ferretti Bocquillon και Μαρία Κουτσομάλλη-Moreau συναντιούνται στο Αμφιθέατρο του Ιδρύματος για να αναλύσουν το κίνημα του Νεοϊμπρεσιονισμού.

Maximilien Luce (1858-1941), *Λουόμενες στο Σαιν-Τροπέ*, 1897. Λάδι σε καμβά, 65 × 81 εκ.
Σύλλογος των Φίλων του Petit Palais, Γενεύη.

Την έκθεση πλαισιώνουν επίσης δυο εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά (*Ένα μωσαϊκό, ο ποναντιγισμός!*, εργαστήριο για παιδιά ηλικίας 5-6 ετών και *Παίζοντας με το φως*, εργαστήριο για παιδιά ηλικίας 9-12 ετών). Παράλληλα, ο νέος κύκλος της ειδικά σχεδιασμένης δράσης του Ιδρύματος για άτομα 60+ και άτομα με Ήπια Γνωστική Διαταραχή Παιχνίδι για Μεγάλους, που προσφέρεται δωρεάν σε συνεργασία με το πρόγραμμα θάλλω και με την πολύτιμη υποστήριξη της Alpha Bank, πραγματοποιείται στον χώρο της περιοδικής έκθεσης ενώ και ο νέος κύκλος της δημοφιλούς σειράς συναυλιών Jazz στο Μουσείο εμπνέεται από την έκθεση και εξερευνά διαφορετικές πτυχές της περιοχής της Μεσογείου.

Επιμέλεια
Δημήτρης Γαρουφαλής
Αρχαιολόγος